

Ὁ παρὼν τόμος πρωτοκυκλοφόρησε ὑπὸ τὸν τίτλο
Ζωὴ ἐν πνεύματι, στὴ σειρά:
ΑΡΧΙΜ. ΑΙΜΙΑΙΑΝΟΥ, «Κατηχήσεις καὶ Λόγοι»,
ὡς ἔκδοσι τοῦ Ἱεροῦ Κοινοβίου Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου,
Ὁρμύλιας Χαλκιδικῆς.

Α΄ Ἔκδοσι: Μάρτιος 2003

ISBN 978-960-518-376-9

© 2003, Ι. Κ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ – ΟΡΜΥΛΙΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ
«ΙΝΔΙΚΤΟΣ» ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Καλλιδρομίου 64, 114 73 ΑΘΗΝΑ, Τηλ.: 210.88.38.007, e-mail: indiktos@indiktos.gr
Ἐξαδακτύλου 5, 546 35 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, Τηλ.: 2310.23.10.83, Fax: 2310.26.23.99

ΑΡΧΙΜ. ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ
ΣΙΜΩΝΟΠΕΤΡΙΤΟΥ

ΖΩΗ ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ

Β' ΕΚΔΟΣΗ

Πρόλογος:
Κατηγομένη Ἱ. Κοινοβίου Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου
ΝΙΚΟΔΗΜΗ ΜΟΝΑΧΗ

Εἰσαγωγή - Ἐπιμέλεια κειμένου - Σχολιασμός:
ΙΕΡΟΝ ΚΟΙΝΟΒΙΟΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΟΡΜΥΛΙΑΣ

ΙΝΔΙΚΤΟΣ
ΑΘΗΝΑΙ 2010

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

«Μακάριος ὁ διηγούμενος εἰς ὧτα ἀκούοντων». Ἡ σοφὴ αὐτὴ ρῆσις ἀποτελεῖ τὴν ἐλπίδα ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιδιώξιν τῆς παρούσης ἐκδόσεως *Ζωὴ ἐν Πνεύματι* τοῦ σεβαστοῦ Πατρὸς ἡμῶν Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμ. κ. Αἰμιλιανοῦ, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Σίμωνος Πέτρας.

Ἡ ἐμπειρία ἢ ἄμεσος, ἢ μυστικὴ καὶ ἀληθινὴ τοῦ Θεοῦ, ἢ μετοχὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «οὐ διὰ ρημάτων ἢ ἀναγνώσεων» ἀλλὰ «δι' ἐλλάμψεων», διὰ μετοχῆς εἰς τὸ φῶς, τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον, ἢ περιβολὴ μας ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἢ εἰσχώρησις μας μέσα εἰς Αὐτὸ καὶ ἡ ἀπορρόφησις μας ἀπὸ Αὐτό, εἶναι τὸ αἰτούμενον τῆς ἐν τῷ νῦν αἰῶνι μυστικῆς μας πορείας πρὸς τὸν Θεόν, ὁ σκοπὸς τῆς ἐδῶ παροικίας μας, ἀλλὰ καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς χαρισματικῆς θεολογίας ὡς ζωῆς καὶ ἐμπειρίας.

Ὁ κάθε πιστὸς ὀφείλει νὰ γίνῃ ὁ οἰακίζόμενος ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀνιχνεύῃ εἰς τὴν ζωὴν του, νὰ ψηλαφᾷ καὶ νὰ βιοῖ τὰ σημάδια τοῦ ἐν αὐτῷ Ἁγίου Πνεύματος, ὅταν ἐμφορῇ τὴν ζωὴν μας καὶ μᾶς συσσωματώσῃ μὲ τὴν Ἁγίαν Τριάδα.

Αὐτὴ ἡ κραυγὴ ἀναδύεται ἀπὸ τὰς δώδεκα ἀπομαγνητοφωνημένας Κατηχήσεις καὶ Λόγους τοῦ σεβαστοῦ μας Πατρὸς, ὅστις μᾶς γεμίζει μὲ ἐλπίδα χαρμόσυνον, καθὼς διὰ τοῦ ἀμεσωτάτου λόγου του ὑπογραμμίζει ὅτι «εἶναι εὐκόλο μίᾳ κραυγῇ μας εἰς τὸν Θεὸν ἀμέσως νὰ μᾶς κἀνῃ νὰ περιλουόμεθα ἀπὸ Αὐτόν». Τίθεται ὁμῶς καὶ τὸ ὀδυνηρὸν ἐρώτημα: Ἐγὼ ἔχω τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον;

Μὲ αἴσθημα εὐθύνης ἐπελέξαμεν τὸ περιεχόμενον τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου ἀπὸ ἓνα μεγάλο πλῆθος κατηγήσεων καὶ λόγων τοῦ σεβαστοῦ Γέροντος καὶ τὸ παραδίδομεν εἰς πάντα βουλόμενον νὰ ἀκούσῃ μυστικῶς τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ὅστις ἐν Πνεύματι

ΖΩΗ ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ

Ἄγιώ μᾶς ὁδηγεῖ καὶ μᾶς μυσταγωγεῖ εἰς τὴν μυστικὴν μέθεξιν καὶ ἔνωσιν μετὰ τοῦ ἀκαταλήπτου Θεοῦ.

Περαίνουσαι, αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφράσωμεν τὰς εὐχαριστίας μας πρὸς ὅλας τὰς φιλοπάτορας ἀδελφὰς ἡμῶν διὰ τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπομονήν, εἰς ἣν ὑπεβλήθησαν ἐν τῇ προσπαθείᾳ τῆς σχινοβασίας καὶ ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς ἀκριβοζυγίας, προκειμένου νὰ μεταφέρουν τὸν χειμαρρῶδη προφορικὸν λόγον τοῦ σεβαστοῦ Πατρὸς εἰς γραπτὸν κείμενον, μὲ ἐλάχιστον, συνετὴν καὶ διακριτικὴν ἐπέμβασιν, οὕτως ὥστε νὰ δοθῇ ὁ λόγος του ἀνόθευτος καὶ νὰ διατηρηθῇ τὸ ὕφος του ἀκέραιον. Ἐκάστης ὁ κόπος καὶ ὁ πόνος εἶναι γνωστοὶ εἰς Ἐκεῖνον, εἴτε ἐφιλολόγησεν εἴτε ἐσποικειοθέτησεν εἴτε ἐφιλοτέχνησε τὸ ἐκδοτικὸν τοῦτο ἐργεῖ-ρημα.

Αἱ εὐχαὶ τοῦ πολυσεβάστου ἡμῶν Πατρὸς, διὰ τῆς ἐντροφῆσεως εἰς τὴν παροῦσαν συλλογὴν, ἅς συνοδεύουν τοὺς παντοίους ἐν πνεύματι μαθητείας φιλτάτους ἀναγνώστας.

Τῆ 2α Φεβρουαρίου 1998, ἑορτῆ τῆς Ἰπαπαντῆς τοῦ Κυρίου

Ἡ Καθηγουμένη τοῦ Ἱεροῦ Κοινοβίου Ὁρμυλίας
Νικοδήμη Μοναχὴ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΙΣ ΕΝΤΕΘΕΩΜΕΝΟΙΣ

Ὁ παρὼν τόμος τοῦ σεβαστοῦ Γέροντος Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ, συν-
έχεια σειρᾶς καὶ ἄλλων τοιούτων, περιλαμβάνει δώδεκα (12) ἀπο-
μαγνητοφωνημένας κατηχήσεις καὶ ὁμιλίας, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο
εἰς συγκεκριμένας εὐκαιρίας, εἴτε ὡς ὑπόμνημα καὶ χειραγωγία
τῶν μοναστικῶν Αὐτοῦ ἀδελφοτήτων, τῆς τε Ἱ. Μονῆς Σίμων-
νος Πέτρας Ἁγίου Ὑδρους καὶ τοῦ Ἱ. Κοινοβίου Εὐαγγελισμοῦ
Ὁρμυλίας, εἰς τὸν καθ' ἡμέραν ἀσκητικὸν αὐτῶν διάυλον, εἴτε
διὰ ποιμαντικoὺς λόγους ἐνώπιον «πληθούσης ἐκκλησίας».

Ἔχουν ἐπιλεγῆ ἐκ πολλῶν ἄλλων μὲ κριτήριον τὴν ὅσον ἐνε-
στιν ἐνότηता τοῦ περιεχομένου των, εἶναι δὲ ἀντιπροσωπευτικαὶ
τῆς ἱερᾶς προθέσεως καὶ τοῦ ἀμετρήτου πόθου διὰ τὴν ἐν χάριτι
ἔνωσιν τοῦ κτιστοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ, καλύπτουσαι μεγάλην χρο-
νικὴν περίοδον, ἥτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1973, ὅτε καὶ ὁ Γέρον μετώ-
κισε μετὰ τῆς ἀδελφότητος εἰς τὸ Ἁγιώνυμον Ὑρος, ἕως καὶ
τοῦ ἔτους 1987.

Ἔχει καταβληθῆ προσπάθεια, ἐν γνώσει τῶν δυσχερειῶν τοῦ
ἐγχειρήματος, νὰ ἀποδοθῆ πιστῶς ὅσον γίνεται ὁ προφορικὸς λό-
γος τοῦ σεβαστοῦ Γέροντος, προκειμένου νὰ μὴ ἀλλοιώσωμεν
«τὴ δομὴ καὶ τίς προϋποθέσεις ἐνὸς θεολογικοῦ λόγου ποῦ πα-
σχίζει νὰ σπάσει τὸν γλωσσικὸ φλοιό, γιὰ νὰ δηλώσει ὅσο πιὸ
καθαρά, ἀπλὰ καὶ ἀποτελεσματικὰ γίνεται τὴν οὐσία»¹.

Τὰ διάπυρα πόθῳ Θεοῦ ἐν λόγῳ κείμενα ἀποτελοῦν τὸ πολυ-
τιμότερον προῖόν τῆς ἐν ἡσυχίᾳ γαλακτοτροφηθείσης ἀσκήσεως
καὶ προσευχῆς καὶ συνάμα εἶναι καὶ ἓνα δειπνοκλητικὸν σάλπι-
σμα πρὸς μετοχὴν εἰς τὸν τῆς σοφίας γνωστικὸν ἄρτον. Μετὰ

1. Βλ. Εἰσαγωγικὸ σημεῖωμα Α' Τόμου, Καθηγητοῦ Γ. Μπαμπινιώτη, σελ. 11.

περιστῆς φροντίδος καὶ πάσης σπουδῆς ὁ Πατὴρ πάσχει νὰ διακονήσῃ τὸ ἐν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας συγκαταβαίνων καὶ μετατρέπων τὸν οἶνον εἰς γάλα χάριν τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν καὶ τῶν πιστῶν.

Προσεγγίζοντες τὰ κείμενα ταῦτα δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν κατ' ἀνάγκην νὰ εὑρωμεν μίαν συστηματικὴν ἢ ἐπιστημονικὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς ἢ περὶ νηπτικῆς θεωρίας, ἀλλὰ συμπορευόμενοι ταπεινῶς μετ' αὐτῶν ἢ εἰσδύοντες ἐν ἀγάπῃ εἰς αὐτά, συνεχῶς θὰ αὐξάνεται ἡ αἴσθησίς μας ὅτι μία φανέρωσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἓνας κατοπτρισμὸς τῆς δόξης «ἐν τῷ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ» τοῦ Κυρίου² κέκρυπται ὑπὸ τὴν σκιάν των καὶ μία ἐραστικὴ ἀναζήτησις θὰ νύττη τὴν ψυχὴν μας, ἡ ὁποία ριπτομένη εἰς αὐτὴν τὴν «περιπέτειαν» νοιώθει «τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμαῦ» μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς διψῶσα ἔλαφος τρέχει καὶ ἀναζητεῖ τὴν κατάπαυσιν «εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος εἰσηλθεν Ἰησοῦς»³.

Ἐν τούτοις, φρονοῦμεν ὅτι εἶναι χρήσιμον εἰς τοὺς ἀναγνώστας, διὰ τὴν βαθυτέραν κατανόησιν τῶν λεγομένων, νὰ ἔχουν στοιχειώδη εὐσύνοπτον καταγραφὴν τῆς εὐρυτέρας ἐνότητος τῶν περιεχομένων, τὰ ὁποῖα συνοψίζονται εἰς τὰ ἑξῆς: περιγραφὴ τῶν σταδίων τῆς μυστικῆς πρὸς τὸν Θεὸν πορείας· ἀποκάλυψις τῆς «ἐκ τοῦ Ἰησοῦ συνισταμένης» καταστάσεως· φανέρωσις τῆς ὑποστατικῆς ἐν Χριστῶ κοινωνίας· πρᾶξις θεωρίας ἐπίβασις-ταυτότης λόγου καὶ ἐμπειρίας.

Εἰς αὐτὰ κυριαρχεῖ ὡς συγκλονιστικὴ «μονόκερως», θὰ ἐλέγουμεν, ἔννοια ἢ βιωματικὴ ἐμπειρία τῆς ἐν Πνεύματι ζωῆς καὶ

2. Β' Κορ. 3, 18.

3. Εβρ. 6, 19-20.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ἡ μυστικὴ προσομιλία τῆς ἀδιαλείπτως ἐκζητούσης τὸν Θεὸν ψυχῆς, ὡς ἐνυπόστατος ἔνωσις μετ' αὐτοῦ.

Κατὰ τρόπον ἐποπτικὸν καὶ ἐκφαντορικὸν περιγράφεται ἡ ἐπαναφορὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν πρῶτον σκοπὸν τοῦ Θεοῦ «ἐν αἰσθήσει νοεῶν καὶ ἀδιστακτῶ πληροφορία», ἐκκινουῦντος ἀπὸ τὴν διάρρηξιν τοῦ ἰδικοῦ του καταπετάσματος καὶ εἰσοδεύοντος εἰς τὰ ἐσώτερα τῆς καρδίας, ἔνθα λαμβάνει γνῶσιν τῶν κρυφίων του, τοῦ ὑποσυνειδήτου του, καὶ ἐκζητεῖ ζωηρῶς τὴν κάθαρσίν του. Ἐκεῖ χαρίζεται τὸ δῶμα τῆς μετανοίας ὡς ἀνοιγμα τῆς θύρας τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐπακολουθεῖ τὸ πρῶτον δῶρον τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐλευθερία, ὡς ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς ἀποδεσμεύσεως ἀπὸ τοῦ ἄσυνειδήτου, ἀποδεσμεύσεως ἀπὸ τοῦ θελήματος καὶ ἀπὸ «πάσης ἀπάτης» τοῦ παρόντος βίου.

Ἡ συντριπτικὴ αἴσθησις τῆς ψυχῆς ὅτι εἶναι ἐξόριστος, «ἐξωσμένη καὶ ἀπερριμμένη», «ἀκόμη τῆς ψυχῆς αὐτῆς ποῦ μπορεῖ νὰ τὴν κατακλύζουν οἱ ἔπαινοι, οἱ κολακείες, οἱ ἀρετὲς πιθανόν, ἡ ἀγνότης, ἡ καθαρότης, πνευματικὰ ιδιώματα, ὄραματισμοὶ μεγάλοι, ἐφέσεις θεϊκῆς», ἀποτελεῖ τὸ «εὐλογητὸς» τοῦ μεσονυκτικοῦ τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς μυστικῆς κραυγῆς «εἶμαι ἐξόριστος. Θὰ ἀναζητήσω τὸν τόπον μου».

Ἡ ἐμπειρικὴ γνῶσις τοῦ ἑαυτοῦ μας εἶναι μία ὄρασις «τοῦ τί εἶμαι ἐγώ» καὶ μία γυμνὴ ἀνακάλυψις τῶν παθῶν μας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μᾶς θέτει πρὸ τοῦ πλέον κρισίμου διλήμματος τῆς ζωῆς μας, δηλαδὴ νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν γυμνότητά μας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἢ ἐκ τοῦ φόβου νὰ ἀντικρύσωμεν αὐτὴν, νὰ καλυφθῶμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, γεγονός τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν νέαν μας πτώσιν. Ἡ παράδοσις ὅμως τῆς ψυχῆς εἰς τὸν Θεὸν «ὡς τὴν ἐψηλαφήσαμεν» ἐγκαινιάζει τὴν συνεργίαν μεταξὺ τῆς βουλήσεως καὶ τῆς θείας χάριτος, καὶ ἀνανεώνει τὴν διαθήκην τῆς ἐπαγγελίας τοῦ ἐν Χριστῷ εἶναι.

“Ὅθεν, ὅταν πλέον ὁ ἄνθρωπος ἀρχίξῃ νὰ ἐπικαλῆται τὸν Χριστὸν ἐν κραυγῇ ἄνευ φόβου, τότε ἔχομεν τὴν ἐκζήτησιν, τὴν συνάντησιν καὶ τὴν γνωριμίαν μετὰ τοῦ ἐπικαλουμένου Θεοῦ.

Τὰ στάδια αὐτὰ διακρίνονται μὲν μεταξύ των, συμπληρώνονται δὲ καὶ διαδέχονται τὸ ἓν τὸ ἄλλο, καὶ ταυτοχρόνως τὸ καθὲν ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἀρχὴν μιᾶς νέας ἐκκινήσεως διὰ περαιτέρω ἄνοδον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τελειώσεως. Δηλαδή, ἡ κατάστασις τῆς προσευχῆς καὶ τὰ βιώματά της εἶναι ἀνάλογα μὲ τὸ βάθος, τὴν ἔντασιν καὶ τὸ ἐπίπεδον ὅπου εὐρίσκεται ἡ πάσχουσα ψυχὴ. Αἱ ἐμπειρίαι αὗται εἶναι κριτήρια καὶ σημάδια, τὰ ὅποια δείχνουν ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὑπάρχει ἐν ἡμῖν. Καὶ ὡς τοιαῦτα καταγράφονται:

– ἡ «ἀγαλλίασις τῆς καρδίας», δηλαδή ἡ πλήρωσις ἀπὸ τὴν ἐντὸς ἡμῶν ἐνοίκησιν τοῦ «Ἀγαπητοῦ»·

– ἡ «ἀλλοίωσις τῶν νεφρῶν», ἥτοι ἡ ἀναγέννησις τοῦ εἶναι μας καὶ ἡ μεταμόρφωσις τοῦ τρόπου ὑπάρξεως καὶ σκέψεως·

– ἡ «μυστικὴ μεταβολὴ» τοῦ ὅλου ἀνθρώπου κατὰ τὴν διαρκῆ πρόσληψιν τῆς ἀκτινοβολίας τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ.

Ἐν τῇ συναντήσει μετὰ τοῦ Ἐρχομένου ἀποκτᾶ ὁ ἄνθρωπος τὴν οἰκειότητα καὶ τὴν φιλίαν Του, καὶ τότε τὸ αἶσθημα τοῦ φόβου καὶ τοῦ θανάτου καταργεῖται. Ἐντεῦθεν, ἐπέρχεται ἡ «γνωριμία» ὡς γνωῖσις τῶν θεοειδῶν ἐκείνων καταστάσεων, ἃς παρέχει ἡ μυστικὴ συνάφεια καὶ ἡ καθημερινὴ ταύτισις τοῦ εἶναι μας μετὰ τῶν ἀκτινοβόλων ἐλλάμψεών του.

Ἔτσι, ὁ θεοφόρος καθίσταται ἓνας ἀπόστολος, ἓνας αὐτόπτης μάρτυς τῶν θεουργιῶν τοῦ Πνεύματος, ἀποκαλύπτων ἐν τῇ καθημερινῇ του ἀναστροφῇ τὸν Θεόν. Γίνεται δηλαδή ἓνας φωστὴρ τῆς θεότητος, ἓνας ὄντως θεολόγος. Ἐν ἡρεμίᾳ παρακάθηται εἰς τὸν θρόνον τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ ὡν ἀπελεύθερος ἀπὸ τὰ τρέχοντα καὶ ἀμέτοχος εἰς τὰ καθημερινά.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐν συνεχείᾳ, ἐν ἕτερον στάδιον, τὸ «συμμετεωροπορεῖν τῷ Θεῷ», γίνεται μία μόνιμος πραγματικότης διὰ τὸν θεοφόρον πιστόν, πρᾶξις διαρκoῦς χαρᾶς, ἀπολαύσεως, γλυκύτητος καὶ μεταδόσεως χάριτος καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν ὕλην. Χαίρεται τὴν ζωὴν εἰς τὰ μικρὰ καὶ τὰ ἀσήμαντά της, εἰς τὰ μεγαλειώδη ὄραματά της, μεταμορφῶνων αὐτὰ εἰς αἰώνια φωτεινὰ σημάδια τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀναγέννησις αὐτὴ ἐκδηλοῦται καθημερινῶς ὡς παφλάζοντα κύματα τοῦ Πνεύματος εἰς τὸν γαλήνιον λιμένα τῆς ζωῆς καὶ τῆς μονώσεως, καὶ καταδεικνύει μὲ σαφήνειαν τὴν αὐθεντιάν ζωῆς, ἣτις ἐκφράζεται μὲ τὰ καρποφόρα προφητικὰ χαρίσματα, τὴν γνησίαν ἀποστολικότητα καὶ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος.

Τέλος, ἐρχόμενος κανεὶς εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἐν τῇ πραγματικότητι ὄχι γραπτὸν ἀλλὰ ζωντανὸν λόγον τοῦ σεβαστοῦ Γέροντος, διαπιστώνει μίαν σταθερὰν ἐπιμονὴν εἰς τὴν μελέτην τῆς βιώσεως τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ τῆς προσλήψεως τῆς χάριτος, πὺ τὴν σηματοθεύει ἡ ἐνάργεια καὶ ἡ ἀντίστοιχος περιγραφή τῶν ἐσωτερικῶν ἐνδιοδεύσεων τῆς πορευομένης ψυχῆς πρὸς τὴν «ἐπὶ τὸ θεϊότερον μεταστοιχειώσιν» της.

Κατὰ κάποιον τρόπον ὁ ὁδεύων μαθαίνει νὰ ἀνιχνεύῃ τὴν ὁδόν, νὰ ἀναγνωρίζῃ τὰ στάδια, νὰ κατανοῇ τὰς δυσκολίας, νὰ βιώνῃ τὰς ἐλλάμψεις, νὰ διακρίνῃ τοὺς λογισμούς, νὰ διασφαλίζῃ τὰς ἐπιθυμίας του καὶ ἐν τέλει νὰ ἐγείρῃ τὸν νοῦν εἰς τὴν «σκοπιάν τῆς φυλακῆς» του, διὰ νὰ διακρίνῃ τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ θελήματα καὶ τὰς κρίσεις τῶν ἀνθρώπων.

Ἀπορρίπτων ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος πλέον πᾶσαν «διασκέδασις τοῦ νοῦς» καὶ μισῶν τὸν «πλατυσμόν τῆς καρδίας», ἐργάζεται τὴν «κρυπτὴν μελέτην», ἣτοι τὴν νῆψιν ὡς σύνοψιν πάσης ἀρετῆς καὶ ἐντολῆς Θεοῦ.

ΖΩΗ ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ

Ἡ εὐχομένη καὶ σιωπῶσα θαθέως καρδιά ἔχει τὸν ἐντυγχάνοντα ὑπὲρ αὐτῆς, τὸ Πνεῦμα Κυρίου, τὸ ὁποῖον κράζει ἀδιαλείπτως «ἀββᾶ ὁ Πατήρ», διὰ τὴν ἀκοὴν τὸ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πνεῦμα τὴν φωνὴν Του καὶ τὴν κινήσιν εἰς νέαν ἐκζήτησιν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα εἶναι ἡ καθημερινὴ ἐνασχόλησις καὶ βίωσις τοῦ σεβαστοῦ Γέροντός μας, παρουσία καθημερινή, μέθεξις φωτὸς καὶ ἀγαλλιάσεως· αὐτὸ τὸ Πνεῦμα μεριμνᾷ ἐκεῖνος τὴν μεταδίδῃ παντὶ τρόπῳ εἰς τὰ τέκνα του. Τὸ κινεῖν, λοιπόν, τῶν κατηχησέων καὶ ὁμιλιῶν τῆς συλλογῆς, τὸ περιένδυμα καὶ τὸ ἀπόσταγμα των εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἕτερον τι παρὰ τὴν ἡμετέρα ζωὴ ἐν Πνεύματι. Διὸ καὶ ἡ *Ζωὴ ἐν Πνεύματι* ἀποτελεῖ καὶ τὸν τίτλον τοῦ παρόντος τόμου.

Κατακλείουσαι ἐλπίζομεν ὅτι ὁ εἰσαγωγικὸς οὔτος σχολιασμὸς δὲν θὰ μειώσῃ σημαντικῶς τὸ πνεῦμα τῶν κειμένων, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἐπιποθοῦμεν τὴν διευκολύνῃ εἰς τὴν εὕρεσιν καὶ κατανόησιν τοῦ κεκρυμμένου φρονήματος τοῦ σεβαστοῦ Γέροντος, τὸ ὁποῖον μᾶς χειραγωγεῖ ὀρθῶς καὶ ἀπλανῶς εἰς τὴν μυστικὴν κοινωνίαν μας μετὰ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἱερὸν Κοινόβιον Εὐαγγελισμοῦ Ὁρμουλίας

ΖΩΗ ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ

1

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ*

ΣΥΝΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ**

Τὰ θέματα περὶ πνευματικῆς ζωῆς δὲν ἔχουν ὡς ἐναρκτήριο στοιχεῖο ἀπλῶς τὴν λογικὴν. Ὅταν ἀναλύωνται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταστρέφονται, ἐπειδὴ δὲν μπορεῖ νὰ τὰ συλλάβῃ ἡ λογικὴ.

Θέμα μας σήμερα εἶναι ἡ πορεία τῆς ψυχῆς, ὄχι ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀποφασίζει νὰ ζήσει χριστιανικά, ἀλλὰ ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀρχίζει νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὸ πρόβλημα τῆς πνευματικῆς πορείας. Εἶναι πολὺ μεγάλο θέμα αὐτὸ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι θὰ τὸ ἐξαντλήσῃ. Μᾶς ἐνδιαφέρει ὅμως τὸ πῶς ἡ ψυχὴ βιοῖ τὴν πορεία τῆς.

Ἐπομένως, τὸ θέμα μας δὲν εἶναι θεολογικό, οὔτε ἐπιστημονικό, οὔτε δογματικό. Εἶναι καθαρῶς πρακτικό: τὸ συναντᾶμε στὴν καθημερινή μας πράξι. Ὅπως, ὅταν ταξιδεύεις, ἀκολουθεῖς συγκεκριμένη πορεία, ἔτσι καὶ ἡ πορεία τῆς ψυχῆς εἶναι ἀπόρροια μιᾶς πρακτικῆς ζωῆς καὶ ὄχι μιᾶς θεωρητικῆς ἐνατενίσεως.

Πότε ἡ ψυχὴ ἀρχίζει νὰ σκέπτεται —δανειζόμεθα τὸ ρῆμα σκέπτομαι ἐκ τῶν κοινῶς λεγομένων, διότι ἡ ψυχὴ δὲν σκέπτεται τὴν πορεία τῆς, μόνον τὴν βιοῖ— τὴν πνευματικὴν ζωὴν; Πότε ἡ ψυχὴ δονεῖται ἀπὸ μία διάθεσι νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν τόπο στὸν ὁποῖον εὐρίσκεται καὶ νὰ βρεθῇ ἄλλου ἢ νὰ ζήσει κάπως διαφορετικά; Βλέπετε, οἱ ὅροι ποὺ χρησιμοποιοῦμε εἶναι ὅλοι σχετικοί. Ὅταν μιλάμε στὴν πνευματικὴ ζωὴ περὶ ὁράσεως ἢ σκέψεως, περὶ ἀποφάσεως ἢ γνώσεως, χρησιμοποιοῦμε παρεμφερεῖς

* Κατήχησις στὴν Ἀθήνα πρὸς τὴν μετέπειτα ἀδελφότητα τοῦ Ἱ. Κοινοβίου Εὐαγγελισμοῦ Ὁρμυλίας.

** 27 Μαΐου 1973.

ΖΩΗ ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ

ἐκφράσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἢ τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου, οἱ ὁποῖες ὅμως δὲν ἀποδίδουν πλήρως τὴν πραγματικὴ μας ὑπαρξί και τὰ πνευματικὰ νοήματα.

Πότε μία ψυχὴ λέγει, «πρέπει νὰ ζήσω χριστιανικὴ ζωὴ, πρέπει νὰ ζήσω κάτι τὸ διαφορετικόν»; ὅταν ἔχη ἤδη ἀποκτήσει τὴν αἴσθησι ὅτι εἶναι ἐξωσμένη, ἐξορισμένη, ὅτι εἶναι μία ψυχὴ πού ἐκτινάχθηκε και βρέθηκε ἐξω ἀπὸ τὸν τόπο της, ἐξω ἀπὸ τὸν παράδεισο, σὲ μία ὑπερορία, ἐκτὸς δηλαδὴ τῶν ὁρίων τὰ ὁποῖα ἦταν φτιαγμένα γι' αὐτὴν· ὅταν νοιώσῃ «τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ»¹, τὸ ὁποῖο ὑψώθηκε ἀνάμεσα σὲ αὐτὴν και στὸν Θεὸν και τὴν χώρισε ἀπὸ τὸν Θεόν. Ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ ἀντιληφθῇ ὅτι δὲν ἔχει οὐσιαστικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸν Θεόν, διότι ἐξωρίσθηκε και εἶναι μακρὰν τοῦ Δημιουργοῦ, χωρὶς πατρίδα και πατέρα, τότε μπορεῖ νὰ πῆ μέσα στὴν ἐξορία: «Τρέφομαι και ἐγὼ μὲ ξυλοκέρατα μαζί μὲ τοὺς χοίρους. Θὰ σηκωθῶ και θὰ ἐπιστρέψω στὸν πατέρα μου»². Ἐν ὅσῳ ὅμως δὲν νοιώθουμε ὅτι ὑπάρχει «τὸ μεσότοιχον» ἀνάμεσα σὲ μᾶς και στὸν Θεόν, ἐν ὅσῳ δὲν νοιώθουμε ὅτι εἴμεθα ἐξόριστοι, δὲν ὑπάρχει κἂν ἔναρξι σκέψεως περὶ πνευματικῆς ζωῆς. Βλέπετε ὅτι ἡ πνευματικὴ ζωὴ ἀρχίζει ἀπὸ μίαν ἐποπτεία και ὄχι ἀπὸ μίαν ἀνάλυσι.

Ὅταν λοιπὸν ἡ ψυχὴ ἀντιληφθῇ τὴν ἀπόστασι πού ὑπάρχει ἀνάμεσα σὲ αὐτὴν και στὸν Θεόν, ὅταν ἀντιληφθῇ ὅτι, ὅσο και ἂν φωνάξῃ, λόγῳ τῆς ἀποστάσεως δὲν πρόκειται νὰ ἀκουσθῇ ἀπὸ τὸν Θεόν, τότε θὰ ἀναλογισθῇ ὅτι εἶναι πολὺ ἀφελὲς νὰ μὴν μπορῇ νὰ μιλήσῃ στὸν Θεόν, και θὰ ζητήσῃ νὰ τὸν πλησιάσῃ ἢ ἴδια ἢ νὰ τὸν φέρῃ κοντὰ της.

Ὅταν ἡ ψυχὴ, τὴν ὁποῖα μπορεῖ νὰ κατακλύζουσιν ἔπαινοι, κο-

1. Ἐφ. 2, 14.

2. Βλ. Λουκ. 15, 16-18.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

λακεῖες, πιθανόν ἀρετὲς –ἢ ἀγνότης, ἢ καθαρότης–, πνευματικὰ ἰδιώματα, μεγάλοι δραματισμοί, θεϊκὲς ἐφέσεις, καταλάβῃ ὅτι εἶναι ἀπερριμμένη καὶ πρέπει νὰ βρῇ τὴν θέσι τῆς μέσα στὴν ἱστορία καὶ στὸ κοινὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, τότε μπορεῖ νὰ πῇ: «Θὰ ἀναζητήσω τὴν θέσι μου».

Ἡ πνευματικὴ ζωὴ ἀρχίζει ἐπομένως ἀπὸ τὴν αἴσθησι τῆς ἐξώσεως, τῆς ὑπερορίας, τοῦ μεσοτοίχου τὸ ὁποῖο ἔχει ἐνώπιόν τῆς, καὶ ἀπὸ τὴν διάθεσι νὰ πάψῃ νὰ εἶναι ἀπερριμμένη. Ἐφ’ ὅσον δὲν διακατέχεται ἀπὸ αὐτὴν τὴν αἴσθησι, δὲν ἀρχίζει ποτέ. Μπορεῖ νὰ ζῇ χριστιανικὴ ζωὴ, ἀλλὰ κατὰ τὸ λεγόμενον, κατὰ τὸ δοκοῦν. Ἐφ’ ὅσον δὲν ὑπάρχει αὐτὴ ἡ δυνατὴ αἴσθησις, δὲν βάλαμε ἀκόμη καμίαν ἀρχή, δὲν βάλαμε στὴν ζωὴ μας «εὐλογητὸς ὁ Θεός». Εἴμεθα πολὺ μακριὰ ἀκόμη ἀπὸ τὸ σημεῖο νὰ βάλωμε τὸ «εὐλογητὸς» τοῦ μεσονυκτικοῦ –ὄχι τοῦ ὄρθρου– γιὰ νὰ πᾶμε ἐν συνεχείᾳ στὴν θεία λειτουργία, πού θὰ μᾶς ἐνώσῃ μὲ τὸν Θεόν. Τὸ πρῶτο στοιχεῖο, τὸ ὁποῖο χρειάζεται ἡ ψυχὴ μας ὡς ἀφετηρία τῆς πνευματικῆς ζωῆς, εἶναι αὐτὴ ἡ αἴσθησις.

Ἔχομε λοιπὸν τὴν ἀπερριμμένη ψυχὴ, ἡ ὁποία εἶναι ἐγκλωβισμένη (ἐκ τοῦ ἐν+κλωβός) σὲ τέσσερις τοίχους καὶ δὲν βλέπει τίποτε. Σκέπτεται νὰ σπάσῃ τὸν φραγμὸ αὐτό, τοὺς τοίχους μέσα στοὺς ὁποίους ζῇ, καὶ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν Θεόν. Πῶς πρέπει νὰ προχωρήσῃ;

Δὲν ὑπάρχει «πρέπει» στὴν χριστιανικὴ ζωὴ. Τὸ πρέπει εἶναι ἀπόρροια τοῦ νοός, εἶναι λογικὸ συμπέρασμα· παραδείγματος χάριν, «ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶπε “μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι”, ἄρα ἐγὼ πρέπει νὰ γίνω αὐτὸ ἀκριβῶς, πτωχὸς τῷ πνεύματι». Τὸ πρέπει ὅμως δὲν συγκινεῖ. Σοῦ δίνει τὴν αἴσθησι τῆς σκλαβιάς, σὲ κάνει νὰ μὴ θέλῃς νὰ προχωρήσῃς. Τὸ πρέπει δὲν ὑποκινεῖ τὸν Θεόν οὔτε τὴν καρδιά· ἀναφέρεται μόνον στὴν ἀνθρώπινη βούλησι, στὴν ἀνθρώπινη ἐντασι, ἡ ὁποία ξέρομε ὅτι πάντοτε σπάει πολὺ εὐκόλα.

Τὸ πιὸ εὐθραυστο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀνθρώπινη καρδιά, παρ' ὅλες τὶς βουλήσεις καὶ τὶς ἐντάσεις της. Ἐκεῖ πού σε ἀγαπῶ, μπορεῖ νὰ σε μισήσω. Ἐκεῖ πού σε μισῶ, μπορεῖ νὰ σε ἐρωτευθῶ. Ἐκεῖ πού σε κατηγορῶ, μπορεῖ νὰ καταλάβῳ ὅτι εἶσαι ὁ πιὸ σημαντικός ἄνθρωπος τοῦ κόσμου. Ἐκεῖ πού σε ἀνυψώνω, σε στέλνω στὴν κόλασι. Ἐκεῖ πού λέγω «θὰ γίνω ἄγιος», μπορεῖ ἀμέσως νὰ γίνω σατανᾶς.

Δὲν ὑπάρχει «πρέπει» στὴν χριστιανικὴ ζωὴ. Δὲν μπορῶ νὰ πῶ: «Τί πρέπει νὰ κάνω τώρα;». Μόνη της ἡ ψυχὴ θὰ προχωρήσῃ στὴν ἐποπτεία της, στὴν αἴσθησι τῆς ἐξώσεως, τοῦ μεσοτόιχου.

Προχωροῦμε μὲ τὴν εἰκόνα τὴν ὁποῖαν ἀναφέραμε. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλέον διωγμένος ἀπὸ τὸν παράδεισο, ἡ ψυχὴ εἶναι ἐξωσμένη καὶ τὸ μόνο πού καταλαβαίνει εἶναι ὁ πόνος τὸν ὁποῖο ζῆ. Μὲ πόνο γεννᾶ, μὲ πόνο τρυγᾶ τοὺς καρπούς τῆς γῆς, μὲ πόνο σπέρνει, μὲ πόνο κάνει ὅ,τιδὴποτε.

Ἀπὸ πότε ἀρχίζει ὁ πόνος; Ἀπὸ τὴν ὥρα τῆς ἡδονῆς. Ἡ ὀδύνη ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἡδονή³. Ἡ ἡδονὴ ἄρχισε ἀπὸ τὴν στιγμὴ πού ὁ ἄνθρωπος βρέθηκε γυμνός. Θυμηθῆτε τὸν Ἀδάμ⁴ μέσα στὸν παράδεισο. Τὴν ὥρα πού σκέφθηκε νὰ δοκιμάσῃ τὸν καρπὸ, τότε ἀπεγυμνώθη. Ἡ Εὐὰ ἦταν ἤδη γυμνή· τὴν γύμνωσί της ὅμως τὴν εἶδε, ὅταν ἔφαγε τὸν καρπὸ. Δὲν θὰ μπορούσε ἐν τούτοις νὰ φάγῃ τὸν καρπὸ, ἐὰν δὲν εἶχε γίνῃ ἡδονὴ ἢ γύμνωσις μὲ τὴν σκέψι της. Ἡ αἴσθησις τῆς ἡδονῆς λοιπὸν καὶ ἡ βρωσις τοῦ καρποῦ τῆς ἀπεκάλυψαν τὴν γύμνωσι τὴν δική της καὶ ἐν συνεχείᾳ τοῦ Ἀδάμ.

3. Βλ. ἐνδεικτικῶς, Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Περὶ θεολογίας* 3, 53· 6, 33-35, *Φιλοκαλία*, τ. Β', σελ. 99 κ.έ.· σελ. 153 κ.έ.

4. *Γέν.* 3, 6 κ.έ.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Ὁ πόνος ἔχει ἄμεση σχέση με τὴν γύμνωσι. Θὰ πρέπει νὰ καταλάβῃ ἡ ψυχὴ ὅτι εἶναι γυμνὴ καὶ ὄχι ἀπλῶς πεταγμένη· νὰ καταλάβῃ ὅτι δὲν εἶναι τίποτε. Τί ἦσαν ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐά; συμπεριπατοῦντες μετὰ τὸν Θεόν, ὁμόσκηνοι τοῦ Θεοῦ, σύντροφοι, συνοδοιπόροι, συνέκδημοι τοῦ Θεοῦ. Ἦσαν θεοί! Καὶ μέσα σὲ μιὰ στιγμή ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐά γίνονται ἓνα οὐδέν, ἓνα ἐξουθενώμα· γίνονται τέτοιοι, ὥστε ἓνα φίδι νὰ μπορῇ νὰ τοὺς περιγελᾷ, καὶ ἡ φύσις ἡ φθαρτὴ, τὴν ὁποία εἶχε ὀνοματοθετήσῃ ὁ Ἀδάμ καὶ τὴν ἐξουσίαζε μαζί μετὰ τὴν Εὐά, νὰ μπορῇ νὰ ἐπαναστατῇ ἐναντίον τοὺς. Τὸ πιὸ φοβισμένο πλάσμα μέσα στὴν ἱστορία γίνεται πλέον ὁ ἄνθρωπος. Ἰδοὺ, εἶναι γυμνός, ἓνας οὐδεὶς! Ἐνεκα τῆς ἁμαρτίας του ἔχει τὴν αἴσθησι τῆς γυμνότητος, τὴν αἴσθησι ὅτι εἶναι ἁμαρτωλός. Δὲν λέγει ἐν τούτοις ὅτι εἶναι ἁμαρτωλός, ὅτι πρέπει νὰ ἐξομολογηθῇ, νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἁμαρτία του, ἀλλὰ ζῆ τὴν ἁμαρτία του.

Ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐά ἦσαν γυμνοὶ στὸν παράδεισο· παρὰ ταῦτα, ποτὲ δὲν εἶχαν αἰσθανθῆ τὴν γύμνωσί τοὺς. Ὅταν ἡμάρτησαν, τότε ἐνοιώσαν ὅτι ἦσαν γυμνοὶ καὶ νύθηκαν. Ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ πρέπει νὰ νοιώσῃ ὅτι εἶναι γυμνὴ ἀπὸ ἀρετῆ, ἀπὸ ἀγιότητα, ἀπὸ θεότητα, ὅτι εἶναι ριγμένη μέσα στὴν ἁμαρτία, ὅτι εἶναι ντυμένη μετὰ τὰ φύλλα τῆς ἁμαρτίας.

Θὰ μπορέσῃ ἄραγε ἡ ψυχὴ νὰ τὸ νοιώσῃ; Δὲν μπορῶ νὰ πῶ σὲ κάποιον: «Νοιώσε τὴν ἁμαρτία!». Δὲν μπορῶ νὰ τὸ ἐπιτάξω. Εἶναι μία ἐνέργεια, ἓνα διάβημα τῆς ἴδιας τῆς ψυχῆς. Ἄν ἡ ψυχὴ δὲν θελήσῃ νὰ τὸ καταλάβῃ, νὰ τὸ χωρέσῃ, οὐδεμία δύναμις—οὔτε καὶ ὁ Θεὸς ἀκόμη—μπορεῖ νὰ τὴν κἀνῃ νὰ τὸ νοιώσῃ. Μπορεῖ νὰ ἐξομολογηθῇ, νὰ διαβάξῃ, νὰ προσεύχεται, νὰ χύνη δάκρυα, εἶναι δυνατὸν ὅμως ὅλα αὐτὰ νὰ γίνωνται χωρὶς τὴν αἴσθησι τῆς ἁμαρτίας.

Ὅταν ἀποκτήσῃ ἡ ψυχὴ τὴν αἴσθησι τῆς γυμνότητος καὶ πῆ, «γυμνὴ εἶμαι, πρέπει νὰ ντυθῶ», τότε δημιουργεῖται μέσα τῆς ἡ ἀνάγκη τῆς μετανοίας, δηλαδὴ τοῦ ντυσίματος. Ἀλλὰ τὸ

νά φθάσωμε στήν μετάνοια εἶναι ἓνα ἄλλο θέμα. Διότι ἄλλο ἢ αἴσθησις ὅτι εἶμαι γυμνός καί ἄλλο ὅτι ἐτοιμάζω φόρεμα νά ντυθῶ· πόρρω ἀπέχουν τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Ἡ ὥρα πού θά αισθανθῶ ὅτι εἶμαι γυμνός –ἡ ὥρα αὐτὴ μπορεῖ νά ἔλθῃ μετὰ ἀπὸ χρόνια ἢ καί σέ μιὰ στιγμή– εἶναι ἡ πιὸ κρίσιμη καμπὴ τῆς ζωῆς μου, διότι ἢ θά σηκωθῶ καί θά ντυθῶ, ἢ θά παραμείνω γυμνός. Αὐτὸ σημαίνει: ἢ θά παρουσιασθῶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ γυμνός καί θά πῶ «ἤμαρτον», ἢ θά κάνω ὅ,τι ἔκανε ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὐά, θά κρυφθῶ. Καί ὅταν μὲ ἀναζητήσῃ ὁ Θεός, «Ἀδάμ, πού εἶ;», θά ἀπαντήσω, «κρύφθηκα, γιατί εἶμαι γυμνός»⁵ καί, ὅταν παρουσιασθῶ ἐνώπιόν του, θά δῇ τὰ φύλλα τῆς συκῆς.

Πῶς μπορεῖ νά γίνη αὐτὸ τὸ κρύψιμο; Μὲ χίλιους τρόπους· λόγου χάριν, μὲ μία μειονεκτικὴ στάσι. Εἶναι φοβερὸ νά ἀνακαλύψῃς ὅτι εἶσαι ἓνα τίποτε. Ἐκεῖ πού νόμιζες ὅτι εἶσαι σπουδαῖος καί μεγάλος, ἐκεῖ πού σέ προσκυνοῦσαν οἱ ἄνθρωποι, ἐκεῖ πού νόμιζες ὅτι φθάνεις τὰ οὐράνια, ἐκεῖ πού ἦσουν ὁ ταλαντοῦχος, ὁ ὑπέροχος, ὁ ὁμορφος, ὁ χαριτωμένος, θέλει πολλὴ δύναμι νά ἀναγνωρίσῃς καί νά παραδεχθῆς ὅτι εἶσαι γυμνός, ὅτι εἶσαι μία οὐδενία. Μά, δὲν μποροῦμε νά παραδεχθοῦμε μιὰ ἀσχήμια πού ἔχομε, ἓνα ἐλάττωμα, μιὰ ἀποτυχία μας, ἓνα σφάλμα μας, ἓνα συγκεκριμένο ἀμάρτημα τὸ ὁποῖο κάναμε καί τὸ καλύπτομε μὲ ἓνα ψέμα, καί αὐτὸ τὸ ψέμα μὲ ἓνα δεύτερο ψέμα, μὲ ἓνα τρίτο ψέμα· θά παραδεχθοῦμε ὅτι εἴμαστε ἓνα οὐδέν;

Τὸ κρύψιμο λοιπὸν μπορεῖ νά εἶναι μία μειονεκτικὴ στάσις καί ἀντιμετώπισις, μία ἀδυναμία νά ὁμολογήσω τὴν γυμνότητά μου, μπορεῖ ἐπίσης νά εἶναι μία δικαιολόγησις ἢ ἐπικάλυψις μὲ κάτι ἄλλο. Ἄς ἀναφέρωμε ἓνα παράδειγμα. Σὲ σηκώνει ἡ καθηγῆ-

5. Γέν. 3, 9-10.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

τριά σου για μάθημα και σε γιουχαΐζουν οι συμμαθήτριάς σου, διότι δεν λές τίποτε. Σηκώνεσαι άμέσως, φεύγεις από τὸ μάθημα, πηγαίνεις στὸ σπίτι σου, στέκεσαι μπροστὰ στὸν καθρέπτη, έτοιμάζεσαι, μακιγιαρίζεσαι, ἀλλὰ δὲν σε βλέπει κανείς! Naί, ἀλλὰ τὴν ὥρα ἐκείνη πὸς εἶσαι μόνη μπροστὰ στὸν καθρέπτη, ὁ έαυτός σου, πὸς εἶναι τὸ πᾶν γιὰ σένα, πληροφορεῖται: «Ἐγώ, πὸς με γιουχαΐσαν, εἶμαι τόσο ὁμορφή!». Μπήκε άμέσως τὸ ἀντιστάθμισμα στὴν ἀδυναμία μου, τὴν ὁποία μοῦ ἀπεκάλυψαν ἡ καθηγήτριά μου καὶ οἱ συμμαθήτριάς μου. Τὴν ὥρα πὸς στέκομαι στὸν καθρέπτη, δὲν στέκομαι στὴν γυμνότητά μου, στὴν ἀδυναμία μου νὰ πῶ τὸ μάθημα, ἀλλὰ στέκομαι στὸ πρόσόν μου, στὴν ὁμορφιά μου, τὴν μακιγιαρισμένη ἢ τὴν ἀληθινή. Μπορεῖ νὰ εἶναι ὁμορφιά ψυχική, διανοητική ἢ καὶ πνευματική, ὅπως τὴν ὀνομάζομε σήμερα, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία. Πάντως, εἶναι ἓνα ὑποκατάστατο τῆς γυμνότητός μου.

Μπορεῖ ακόμη νὰ εἶναι ἓνα κρύψιμο ἀπὸ μένα τὸν ἴδιο. Ἐνῶ δηλαδὴ εἶμαι γυμνός, ζῶ σὰν νὰ μὴν εἶμαι γυμνός, ζῶ διπλὴ ζωὴ ἢ μπορεῖ νὰ ἀρνοῦμαι νὰ προχωρήσω, ὡσὰν νὰ μὴν εἶμαι γυμνός. Αὐτὸ εἶναι πολὺ φοβερότερο· εἶναι ἀπώθησις μιᾶς τραγικῆς πραγματικότητος, πὸς θὰ με ὀδηγήσει κάποτε σὲ ἓνα τραγικὸ ἀποτελεσμα. Γεμάτη εἶναι ἡ ζωὴ ἀπὸ τέτοιους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν ὅτι εἶναι ἁμαρτωλοί, ὅτι εἶναι γυμνοί, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ ξεπεράσουν τὴν φοβερὴ αὐτὴ κραυγὴ τῆς συνειδήσεώς τους, καὶ ὅμως βαδίζουν διαπράττοντας ἐκεῖνα πὸς μισοῦν, πὸς σιχαίνονται, πὸς ξέρουν πὼς εἶναι κατώτερα.

Μπορεῖ ὅμως ἡ ψυχὴ νὰ παραδεχθῆ τὴν γυμνότητά της καὶ νὰ πῆ: «Θὰ μεριμνήσω γιὰ τὴν γυμνότητά μου· θὰ ἀναργεῖλω, θὰ ὁμολογήσω τὴν ἁμαρτία μου⁶. Θὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιον τοῦ

6. Βλ. *Ψαλμ.* 31, 5· 37, 19.

Θεοῦ γυμνός και θά τοῦ πῶ: “Θεέ μου, ντύσε με ἐσύ”». Ἄλλα αὐτό χρειάζεται πολὺ μεγάλη δύναμι. Χρειάζεται μίαν αὐθεντικότητα ἐσωτερική. Ποιό εἶναι τὸ μέτρο, τὸ ὁποῖο θά με κατευθύνῃ ἐδῶ ἢ ἐκεῖ; Αὐτὸ πού ὀνομάζομε ἐγωισμός· ὅχι ὁ ἐγωισμός με τὴν ἔννοια τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ με τὴν ἔννοια τῆς πλάστιγγας ἢ ὁποῖα εἶναι μέσα μας και ἢ ὁποῖα λέγεται ἐγώ.

Θυμηθῆτε τὸν ἅγιο τῆς Ἰππῶνος, τὸν ἱερό Αὐγουστῖνο. Πόσα χρόνια ὑπέφερε και ἤθελε νὰ μετανοήσῃ! Γιατί; Ἐρχόταν σὲ σύγκρουσι με τὸ ἐγώ του. Αὐτὸ τὸ ἐγώ του, πότε ἔβαζε μπροστὰ τὴν φιλοσοφία, ἢ ὁποῖα τοῦ ἔκλεινε τὸν δρόμο, πότε ἔβαζε τὴν αἴρεσι, ὅπως τὸν Μανιχαϊσμό, ἢ ὁποῖα γινόταν ἕνα κάλυμμα και τοῦ σκέπαζε τὴν γυμνότητα. Ὅταν ἔσκυψε, ὅταν ταπεινώθηκε, τότε ἀπεκάλυψε τὴν γυμνότητά του, βαπτίσθηκε μαζί με τὸ νεαρό παιδί του και ἐνεδύθη τὸ ἔνδυμα τῆς δικαιοσύνης, πού τοῦ ἐφόρεσε ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Κατόπιν ἔγινε και ἐπίσκοπος!

Τὸ μέτρο ἐπομένως εἶναι αὐτὴ ἢ πλάστιγγα πού τὴν ὀνομάζομε ἐσωτερική διάθεσι, ἐγώ. Πάνω σὲ αὐτὸ στηρίζομαι. Τί θά θελήσῃ τὸ ἐγώ; νὰ στηρίξῃ τὸν ἑαυτό του ἢ νὰ τὸν ἀρνηθῇ και νὰ πῇ «ἀπαρνησάσθω»⁷, ὅπως λέγει ὁ Χριστός; Ἐὰν προτιμήσω νὰ μείνω γυμνός και νὰ παρουσιασθῶ ἔτσι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τότε ἀρχίζει ἢ πορεία τῆς ψυχῆς μου.

Ὡς τώρα δὲν εἰσῆλθαμε ἀκόμη στὴν πορεία τῆς ψυχῆς· μελετᾶμε τίς προϋποθέσεις, τίς προετοιμασίες, γιὰ νὰ ἀποφασίσῃ ἢ ψυχὴ νὰ ζῆσῃ χριστιανικὴ ζωὴ. Εἴμαστε στὴν ἐναρξὶ αὐτῆς τῆς πορείας, ἢ ὁποῖα εἶναι μία ἄνωσις, μία ἄνω ὠθοῦσα δύναμις ἢ, καλύτερα, μία ἐπιστροφικὴ κίνησις, μία ἐσωτερικὴ ἐκτίναξις τῆς ψυχῆς. Ὅπως, ὅταν μοῦ λέγῃς κάτι πού με θίγει, ἀμέσως τι-

7. *Ματθ.* 16, 24· *Μάρκ.* 8, 34.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

νάζομαι από αντίδρασι χωρίς να τὸ σκεφθῶ, ἔτσι καὶ ἐδῶ εἶναι μία ἐκτίναξι τοῦ εἶναι μου, μία στιγμιαία, μία πηγαία, μία ἐσωτερικὴ ἀντίδρασις.

Ἡ ψυχὴ ἐπομένως πρέπει νὰ κάνη μία τέτοια ἐκτίναξι τοῦ εἶναι της, μίαν ἐπιστροφικὴν κίνησι, νὰ ἐπιστρέψῃ δηλαδὴ ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου ἐξῆλθε, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν πτωχεία της. Μά, θὰ μοῦ πῆτε: «Πτωχὸς ἦταν ὁ ἄνθρωπος στὸν παράδεισο;». Ὁ πρωτόπλαστος ἦταν πλούσιος· ὅλος ὁ παράδεισος ἦταν δικός του. Τοῦ λέγει ὁ ὄφις: «Σοῦ εἶπε ὁ Θεὸς νὰ μὴ φᾶς ἀπὸ τὸν καρπὸ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως, γιὰ νὰ γίνῃς θεός; Μὴν τὸ κάνῃς αὐτό. Ἄν θέλῃς νὰ γίνῃς θεός, ἂν θέλῃς νὰ κατακτήσῃς τὸν ὀρίζοντα, πρέπει νὰ φᾶς ἀπὸ αὐτὸν τὸν καρπὸ»⁸. Ὁ ὄφις τοῦ ὑποδεικνύει ἕνα ἄλλο δρόμο. Καὶ μπροστὰ στὴν «σοφία» ἐνὸς ὄφεως, ἀναγκάζεται τώρα ἡ ψυχὴ νὰ ἀναγνωρίσῃ ὅτι εἶναι πολὺ πτωχὴ, καὶ τρώγει γιὰ νὰ γίνῃ πλούσια, νὰ γίνῃ θεός!

Στὴν θέσι αὐτὴ βρίσκεται καὶ ἡ δική μας ψυχὴ· μόλις ἔφαγε τὸν καρπὸ καὶ κατάλαβε ὅτι τὸν ἔτρωγε. Πρέπει τώρα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν προτέραν πτωχείαν της καὶ νὰ καταλάβῃ ὅτι αὐτὸ ποὺ νόμιζε ὅτι ἦταν ἡ πτωχεία της, αὐτὸ ἦταν ἡ ὁμορφία της, ἡ θεότητά της, ὁ προθάλαμος γιὰ τὸν οὐρανὸ. Πρέπει νὰ κάνῃ μίαν ἐπιστροφικὴν κίνησι, μίαν κυκλικὴν κίνησι. Τί σημαίνει κυκλικὴ κίνησις; Γιατί τὴν ὀνομάζω ἔτσι; Μία κίνησις μπορεῖ νὰ εἶναι εὐθεῖα —ἡ εὐθεῖα εἶναι μὲν συντομωτέρα πάσης ὁδοῦ, ἀλλὰ σὲ ἀπομακρύνει—, μπορεῖ νὰ εἶναι τεθλασμένη, μπορεῖ ὅμως νὰ εἶναι καὶ κυκλική, ἡ ὁποία σὲ φέρνει πάλι στὸ ἴδιο σημεῖο ἀπὸ τὸ ὁποῖο ξεκινᾷς. Ἡ κυκλικὴ κίνησις ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔχει τὴν τάσι νὰ ὠθῇ τὴν ψυχὴ πρὸς τὰ ἔξω, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐπαναφέρει

8. Βλ. Γέν. 3, 1-5.

πρὸς τὸν ἑαυτὸ της. Ὑποκατάστασις, ἐπιστρέφωμε ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου εἶχαμε ἐκτιναχθῆ, ἐπιστρέφωμε στὸν ἑαυτὸ μας· δὲν ξεφεύγωμε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας.

Ἡ ἀπόθησις, ὅπως λέγαμε προηγουμένως, εἶναι φυγὴ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας, ὑποκατάστασις, ἐπικάλυψις τῆς ἀδυναμίας μας μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέσα πού ἀναφέραμε· εἶναι ἡ ἔνδυσις τῆς ἀδυναμίας μας διὰ τῆς σοφίας, τῆς δυνάμεως, τῆς γνώσεως, τῶν σχεδίων μας, τῆς ἀρετῆς μας. Ἀντιθέτως, ἡ κυκλικότης μᾶς κρατᾷ μέσα στὸ πλαίσιο τοῦ Θεοῦ καὶ ταυτόχρονα στὴν δική μας ζωὴ. Μὲ τὴν κυκλικὴ κίνησι, λόγῳ τῆς φυγοκέντρου δυνάμεως ἢ ὁποῖα ἀναπτύσσεται, ἐκτινασσόμεθα ἀπὸ τὸ σημεῖο ἐκκινήσεως. Τελικῶς ὅμως, ἐπειδὴ εἴμεθα γερὰ δεμένοι μὲ τὸν ἑαυτὸ μας, παραινόμενε πάλι γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας. Γι' αὐτὸ ὠνόμασα τὴν κίνησι ἐπιστρεπτικὴ, διότι μᾶς ἐπιστρέφει· καὶ κυκλική, διότι μένομε στὸν πραγματικὸ ἑαυτὸ μας, στὸ δικό μας εἶναι.

Ἄς δοῦμε τὴν κυκλικὴ κίνησι. Ἡ ψυχὴ μένει καθ' ἑαυτήν, μόνη της, χωρὶς τὸν Θεόν. Μᾶς ἐνδιαφέρει αὐτό: νὰ μείνωμε μὲ τὸν ἑαυτὸ μας, μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεόν, γιὰ νὰ δοῦμε τὴν γύμνωσί μας καὶ νὰ τὴν κατανοήσωμε.

Ἡ τάσις τῆς ἐπαναστροφῆς στὸν ἑαυτὸ μου, ἡ κυκλικὴ αὐτὴ κίνησις, ἡ πορεία τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς γυμνότητός μου μοῦ δημιουργεῖ τὴν τάσι τῆς φυγῆς, διότι, ὅταν στέκωμαι μπροστὰ στὸν ἑαυτὸ μου, θέλω νὰ τὸν περιποιηθῶ, νὰ ἀσχοληθῶ μαζί του. Ποῦ ὅμως ἀσχολοῦμαι καλύτερα, στὸν θόρυβο ἢ στὴν ἡσυχία; Ὅταν μὲ κοιτάζουν ὅλα τὰ μάτια ἢ ὅταν εἶμαι μόνος; Προφανῶς μέσα στὴν ἀπομόνωσι. Ἡ ψυχὴ λοιπόν, ἡ ὁποῖα φθάνει στὸ στάδιο αὐτὸ καὶ ἐπιθυμεῖ τὴν ἐπιστροφή στὸν ἑαυτὸ της, ἔχει μίαν ἰσχυρὴ τάσι πρὸς τὴν φυγὴ· ἔχει μίαν ἰσχυρὴ ἔλξι ἀπὸ ἕναν ἄλλο πόλο.

Ἡ φυγὴ μᾶς ὁδηγεῖ στὴν ξενιτεία. Γιὰ νὰ φύγωμε, πρέπει νὰ ξεγᾶσωμε τὸ περιβάλλον μας, νὰ γίνωμε ξένοι ὡς πρὸς αὐτό·

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

οπότε ή τάσις τῆς φυγῆς μᾶς δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκη τῆς ξενιτείας. Ἐνευ ξενιτείας δὲν γίνεται καμία φυγή. Ἐν συνεχείᾳ, ἡ ἀνάγκη τῆς ξενιτείας θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ στὴν αἴσθησι τῆς μονώσεως, ὅχι τῆς ψυχικῆς ἀλλὰ τῆς πραγματικῆς, τῆς πνευματικῆς. Ἡ ψυχικὴ ἀπομόνωσις εἶναι πλασματικὴ ἀπομόνωσις, εἶναι μία ψευδαἰσθησις. Καὶ μὲ ψευδαἰσθήσεις δὲν μπορεῖ νὰ τραφῇ ἡ ψυχὴ, διότι ἡ ψευδαἰσθησις εἶναι ἀπόκρυψις τοῦ πραγματικοῦ ἑαυτοῦ μας, εἶναι ἓνα φύλλον συκῆς. Ὅταν ζῶ ψυχικὰ ἀπομονωμένος, αἰσθάνομαι ὅτι κανεὶς δὲν μὲ ἀγαπᾷ, κανεὶς δὲν μὲ σκέπτεται, κανεὶς δὲν μὲ προσέχει.

Πραγματικὴ ἀπομόνωσις εἶναι ἡ πνευματικὴ: μόνος ἐγὼ μὲ μόνον τὸν Θεόν, ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Παύεις ἐσὺ νὰ ἔχῃς σημασία γιὰ μένα. Δὲν μὲ ἐνδιαφέρει ἂν μὲ σκέπτεσαι ἢ ἂν δὲν μὲ σκέπτεσαι, ἂν μὲ ἀγαπᾷς ἢ ἂν δὲν μὲ ἀγαπᾷς. Δὲν μὲ ἐνδιαφέρει ἂν ὑπάρχῃς κἂν πλάι μου. Μὲ ἐνδιαφέρει μόνον ὁ ἑαυτός μου, ὅχι μὲ τὴν ἔννοια ποὺ λέγαμε στὴν ἀρχή, ἀλλὰ μὲ τὴν ἔννοια τὴν πραγματικὴ: γιὰ νὰ ἀνακαλύψω τὴν γυμνότητά μου.

Γιὰ νὰ ἐπιτύχω αὐτὴν τὴν πραγματικὴ ἀπομόνωσι, ποὺ εἶναι βασικὸ στοιχεῖο τῆς πνευματικῆς ζωῆς —δὲν μπορῶ νὰ γίνω ἅγιος, ἐὰν δὲν μείνω μόνος, ἐὰν δὲν ἀπομονωθῶ—, πρέπει νὰ κάνω μία φυγή, πρέπει νὰ ἐπιτύχω τὴν ἀποξένωσι, τὴν ξενιτεία. Αὐτὸ δὲν εἶναι εὐκόλο, διότι ἔχω μάθει νὰ ζῶ μὲ τίς σωματικὲς αἰσθήσεις, ἐνῶ τώρα πρέπει νὰ ζῶ καὶ νὰ νοιώθω μὲ τίς νοερές, τίς πνευματικὲς αἰσθήσεις. Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχω, γιὰ νὰ ἐπέλθῃ μία μετάνοια, γιὰ νὰ γίνῃ μία ἀνακαινίσις, μία πέρα γιὰ πέρα ἀλλαγὴ μέσα στὴν ψυχὴ μου —νὰ γίνω ἐγὼ ὁ ἴδιος κάτι ἄλλο, ἓνα καινὸν πλάσμα— πρέπει νὰ νοιώσω τὸν Θεόν.

Μὲ τὴν φυγὴ ἐννοοῦμε κάτι τὸ οὐσιαστικὸ καὶ ὅχι τὸ τοπικόν. Ἄλλὰ, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἀντιλαμβάνεται διὰ τῶν αἰσθήσεων, ἔχει τὴν τάσι καὶ τῆς αἰσθητῆς φυγῆς· νοιώθει ὅτι εἶναι πιὸ δύσ-

κολο νὰ νοιώσῃ μόνος, ὅταν γίνεταί θόρυβος, ὅταν εἶναι μὲ ἄλλους. Ἐντεῦθεν, αὐθόρμητα ἔρχεται στὴν ψυχὴ ἡ ὁποία θὰ σκεφθῇ τὸν Θεὸν ἢ τάσις τῆς μοναστικῆς ζωῆς.

Συνήθως οἱ ἄνθρωποι θεωροῦν τὴν τάσι πρὸς τὴν ἐρημία ἐπικίνδυνη, διότι μπορεῖ νὰ παραπλανηθῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ καλλιεργήσῃ μέσα του φανταστικὲς ἰδέες καὶ καταστάσεις τὶς ὁποῖες δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό. Ἄνθρωπος ποὺ δὲν θὰ σκεφθῇ κάποτε τὴν φυγὴν, ἀκόμη καὶ μὲ τὴν εἰδικὴ ἔννοια τοῦ μοναχισμοῦ, σημαίνει ἢ ὅτι εἶναι ἄρρωστος ἢ ὅτι δὲν ἀσχολεῖται οὐσιαστικὰ μὲ τὴν ψυχὴ του. Ὅποιος ἀσχοληθῇ ἔστω καὶ πέντε λεπτὰ μὲ τὸν Θεόν, εἶναι βέβαιο ὅτι τὸ μεγαλύτερο διάστημα τῶν πέντε λεπτῶν θὰ εἶναι σκέψεις ἀναχωρήσεως γιὰ μοναστήρι. Διότι ἡ ψυχὴ ποὺ μεριμνᾷ δι' ἑαυτὴν, ἐκεῖ εὐρίσκει τὴν ἄνεσι νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ Αὐτὸν τὸν ὁποῖον ζητεῖ καὶ τὸν ὁποῖον θέλει νὰ ἀνακαλύψῃ. Μπορεῖ ἡ ψυχὴ νὰ ἀρνηθῇ τὴν τοπικὴ φυγὴν. Δὲν θὰ ἀρνηθῇ ὅμως τὴν οὐσιαστικὴν φυγὴν, ἐφ' ὅσον θὰ συνεχίσῃ νὰ ζῆ ζωὴ ἀνάγουσα ἑαυτὴν. Μπορεῖ ἄραγε νὰ ζῆσῃ μέσα στὸν κόσμον μία ζωὴ ὅμοια μὲ αὐτὴν ποὺ ἀναφέρουμε τώρα; Ὅπως δὲ λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, «μετὰ πλείστης ὄσης δυσκολίας»⁹.

Ἡ ἀπομόνωσις ἐπομένως, ἡ ἐρημία δὲν εἶναι κάτι ποὺ γίνεται διὰ τὸν Θεόν. Δὲν ἔχει ἀξία ἂν θὰ εἶμαι στὸ μοναστήρι ἢ ἂν θὰ εἶμαι στὸν κόσμον, βοηθάει ὅμως αὐτὸ ἐμένα. Ἐξυπηρετεῖ τὴν ἄνετη δρομὴ μου, τὸ τρέξιμό μου πρὸς τὸν Θεόν. Ὅταν ἔχω μίαν οἰασδὴποτε μορφῆς ξενιτεία, οὐσιαστικὴ ἢ τοπικὴ, ἀποξενούμαι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νοιώθω κάπως τὸν Θεόν. Στὴν ἀρχὴ τῆς ἀποξενώσεώς μου, τῆς ξενιτείας μου, τῆς ἀπομονώσεώς μου

9. Πρὸς Ξένην μοναχὴν, περὶ παθῶν καὶ ἀρετῶν καὶ τῆς κατὰ νοῦν σχολῆς 20, Χρήστου, τ. Ε', σελ. 203, στχ. 17.

Θεός να ζητᾶ και να ζῆ. Τὴν ζήτησε ὅμως λανθασμένα και, ἀντὶ γιὰ τὴν ἡδονή, βρέθηκε στὴν ὀδύνη. Καὶ τοῦ δόθηκε ἓνα κακέκτυπο τῆς ἡδονῆς ποὺ εἶχε, ὁ γάμος. Πῶς μπορῶ λοιπὸν ἀπὸ τὴν ὀδύνη στὴν ὁποία περιέπεσα νὰ φθάσω στὴν ἡδονή ποὺ ζητοῦσα, νὰ φθάσω πάλι στὴν ἐντρυφήσι, στὴν τρυφή; Τί θὰ κάνω; Θὰ κάνω δικό μου αὐτὸ στὸ ὁποῖο ἀκουσίως περιέπεσα, διότι μόνον αὐτὸ ἔχω στὸ χέρι μου· οὔτε Θεὸν ἔχω οὔτε δύναμι. Εἶμαι ἓνα σπασμένο πράγμα. Μπορῶ μόνον νὰ πονέσω. Θὰ κάνω λοιπὸν ἄσκησι.

Τί εἶναι ἡ ἄσκησις; Εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον προσπαθῶ νὰ ἐφελκύσω τὴν προσοχή τοῦ Θεοῦ, ὅπως παραδείγματος χάριν ὅταν φωνάζω, «Γέροντα, Γέροντα!» ἢ ὅταν θορυβῶ ἢ κάνω κάτι ἄλλο, γιὰ νὰ ἐλκύσω τὴν προσοχή κάποιου. Ἔχει ἀνάγκη ὁ Θεὸς ἀπὸ αὐτό; Ὁχι, ἀλλὰ αὐτὸ μπορῶ νὰ κάνω σήμερα ἐγὼ. Καὶ ὁ Θεὸς θέλει νὰ κάνω αὐτὸ ποὺ μπορῶ. Ἡ ἄσκησις εἶναι ὁ εὐτρεπισμός μου, ἡ προετοιμασία μου, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ ζητήσω, νὰ θελήσω, νὰ ἐπιποθήσω, νὰ ἀγαπήσω και νὰ δεχθῶ τελικῶς τὸν Θεόν. Ἰπομένοντας παραδείγματος χάριν τὴν ψυχρότητα, ὁμολογῶντας τὴν γυμνότητά μου, τὸν βουρκο μου, ἐκφράζω τὸν πόθο μου πρὸς τὸν Θεόν· ἄλλοιῶς θὰ χανόμουν. Ἡ ἄσκησις μου λοιπὸν εἶναι τὸ κράξιμό μου.

Παράλληλα, ἔχομε και τὴν θεία χάρι, ποὺ εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Ἡ θεία χάρις δὲν εἶναι ἡ φύσις τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι ἡ οὐσία, διότι ὁ Θεὸς ὡς οὐσία εἶναι ἀμέθεκτος, ἀπρόσιτος, ὑπερβατικός. Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι τίποτε ἀπολύτως ἀπὸ ὅ,τιδήποτε θὰ μποροῦσα νὰ σκεφθῶ, νὰ θελήσω, νὰ κατανοήσω. Ὁ,τιδήποτε και ἂν ψηλαφήσω και πῶ «ὁ Θεός μου», δὲν θὰ εἶναι ὁ Θεός μου. Πρέπει νὰ νοιώσω τὸν Θεόν. Θυμᾶστε τὸν Θωμᾶ; «Φέρε τὸν δάκτυλό σου και βάλ' τον εἰς τὴν πλευράν μου», τοῦ εἶπε ὁ Κύριος. Τότε ἐκεῖνος ἀναφώνησε: «Ὁ Κύριός μου

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

καὶ ὁ Θεὸς μου»¹⁰. Τὸ ἔνοιωσε ἡ ψυχὴ του. Ἡ ψυχὴ του ἔλαβε ἀπόδειξι τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ· εἶχε μία ἐμπειρία. Ἀλλὰ αὐτὸ ποῦ ἐφαίνετο τί ἦταν; Ἦταν μία ἐνέργεια. Πῶς μπῆκε τὸ «σῶμα» τοῦ ἀναστάτος Χριστοῦ στὸ ὑπερῶο ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα; Μπῆκε, διότι ἦταν μὲν σῶμα, ἀλλὰ δὲν ἦταν ὕλη. Δὲν ἦταν αὐτὸ ποῦ καταλαβαίνω ἢ αὐτὸ ποῦ βλέπω. Ὅ,τι καὶ ἂν σκεφθῶ, δὲν θὰ εἶναι τὸ σῶμα τὸ ὁποῖο εἶχε ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν ἀνάστασί του.

Ἡ θεία χάρις λοιπόν, ἡ ὁποία ἐκχύνεται σὲ μένα, δὲν εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι ὁ Θεὸς καθ' ἑαυτὸν· εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, τὸ τρέξιμό του, ἡ ἔξοδός του πρὸς ἐμένα. Αὐτὴ ἡ θεία χάρις εἶναι μία προοιμιακὴ ἔνωσις μὲ τὸν Θεόν, δὲν εἶναι ἡ τελικὴ. Ἐγὼ δίδω εἰς τὸν Θεὸν κάτι ποῦ δὲν ἔχει καμὴν ἀξία γι' αὐτὸν—τοῦ δίδω τὴν ἀσκησί μου, τὸν πόνο μου, διότι δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ τοῦ δώσω— καὶ ὁ Θεὸς μοῦ ἀνταποδίδει ὅ,τι μπορῶ νὰ δεχθῶ, νὰ χωρέσω μέσα μου. Μοῦ δίδει μίαν ἀρχικὴ ἔλλαμψι, ἡ ὁποία εἶναι μετοχὴ θείας χάριτος καὶ ἐπομένως μετοχὴ Θεοῦ. Ἐκεῖ ποῦ κάθομαι, «ἄ! τὸ κατάλαβα» λέγω· ὅπως ὅταν σὲ ἔχω ἔξι μῆνες πλάι μου καὶ ξαφνικὰ λέγω «ἄ! ἡ τάδε», διότι τώρα σὲ ἀγάπησα, τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸν Θεόν. Ἐχω μίαν ἔλλαμψι, ἕναν ἐσωτερικὸ φωτισμό, ἕνα ἀνοιγμα τῆς καρδιάς μου, τῆς διανοίας μου. Ἀλλὰ μέχρι νὰ πῶ «ἄ!», χάνω τὸν Θεόν. Δὲν ὑπάρχει Θεὸς ἀκόμη· δὲν ἔχει γίνει ἡ ἔνωσις. Χάθηκε ὁ Θεός, ὅμως ἐπικοινωνήσα μὲ τὸν Θεόν. Εἶναι σὰν νὰ παίζουμε κρυφτούλι. Ἐκεῖνος τρέχει πρὸς ἐμένα, ἐγὼ τρέχω πρὸς Αὐτόν. Ὁ Θεὸς εἶναι παρὼν. Ἄν παίζω κρυφτούλι, ἂν δὲν τὸν βλέπω, ὀφείλεται στὸ ὅτι δὲν ἔχω πνευματικὰ μάτια, ὅχι στὸ ὅτι δὲν εἶναι παρὼν ὁ Θεός.

10. Ἰω. 20, 27-28.

Αὐτὴ ἡ ἔλλαμψις εἶναι γνωστική. Ἄς τὴν ὀνομάσω πνευματική νόησι. Δὲν εἶναι νόησις, εἶναι κάτι σὰν τὴν νόησι. Εἶναι μία γνώσις, μία ἀναγνώρισις. Ὅταν παραδείγματα χάριν ἀκούσω βήματα καὶ ἀναγνωρίσω τὸν Γέροντά μου, «ὁ Γέροντάς μου εἶναι» θὰ πῶ καὶ θὰ τρέξω. Μὲ τὴν ἀναγνώρισι ἤδη τὸν ἔχω ἀγγίξει, ἤδη τὸν ἔχω πλησιάσει, ἤδη τοῦ μιλῶ, τοῦ ἀνοίγω τὴν καρδιά μου, τὸν ἀγκαλιάζω· εἶναι τὸ ἐσωτερικὸ τρέξιμο τῆς ψυχῆς μου. Δὲν εἶναι ἡ ψυχὴ μου, ἀλλὰ ἡ ἐνέργεια τῆς ψυχῆς μου.

Ἔχω λοιπὸν τὴν ἔλλαμψι, τὴν κοινωνία μὲ τὸν Χριστόν, τὴν πορεία πρὸς τὸν Θεόν. Ἀρχίζω νὰ εἰσέρχωμαι μέσα του, ἐνώνω τὰ δάκτυλά μου μαζί του, τὸν ἀναγνωρίζω. Καὶ τυφλὸς νὰ εἶμαι, ἐὰν σὲ ψηλαφήσω, ἀμέσως θὰ σὲ ἀναγνωρίσω. Τί ἀναγνωρίζω; Δύο πράγματα, τῶν ὁποίων ἡ ἀναγνώρισις θὰ ὀλοκληρωθῆ σὺν τῷ χρόνῳ: τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀγιότητά του, κατ' ἀντίθεσι πρὸς τὴν δική μου γυμνότητα, πρὸς τὴν δική μου ἀμαρτωλότητα. Ἐγὼ γυμνός, ἐκεῖνος ἐνδεδυμένος μὲ τὴν ἀγιότητά του. Ἐγὼ εἶμαι ἓνας οὐδείς, μία οὐδενότης. Ἀλλὰ ἐκ τῆς οὐδενίας μου ἔχω ἀμέσως σημεῖο ἐπαφῆς μαζί του: Ἀρχίζω καὶ κατανοῶ τὴν δόξα καὶ τὴν ἀγιότητά του. Τί σημαίνει ἀγιότης τοῦ Θεοῦ; εἶναι ἡ ὑπερβατικότης τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι δοσμένη διὰ πάντας. Τί σημαίνει ἅγιον; Κάτι ποῦ εἶναι ξεχωρισμένο καὶ ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν. Ἄρα, ἡ ἀγιότης τοῦ Θεοῦ εἶναι ὅ,τι ἀνήκει στὸν ἑαυτὸ του, ὅ,τι εἶναι πέραν παντὸς ἑτέρου· κάτι ποῦ δὲν ἐπιδέχεται τίποτε ἄλλο, ποῦ εἶναι ἀμόλυντο.

Ἡ ἀγιότης εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ. Ἄγιος εἶναι ὁ Θεός. Ἀγιότητα ἔχει καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ αὐτὴ εἶναι κάτι ἄλλο· εἶναι ἐπίλαμψις ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ δόξα εἶναι ἐνέργεια. Ἡ ἀγιότης εἶναι καθ' ἑαυτόν. Ἐγὼ δὲν γνωρίζω τὴν ἀγιότητα τοῦ Θεοῦ, δὲν τὴν βλέπω· τὴν ψηλαφῶ ὅμως, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν γυμνότητά μου καὶ ὅπως ἐκδηλοῦται διὰ τῶν

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

θείων ενεργειῶν. Ὁ Θεὸς παραδείγματος χάριν δὲν δέχεται ἁμαρτία, ἄρα ὁ Θεὸς εἶναι ἅγιος. Βλέπετε, ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ Θεοῦ ὡς ἁγίου δίδεται ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς δικῆς μου.

Ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπαύγασμα τῆς οὐσίας του, εἶναι κάτι τὸ ἄκτιστο, ἀλλὰ ἀληθινό. Ὅταν ἐγὼ ἔχω αἰσθησι τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ τὸ βίωμα εἶναι ὄντως ὄν. Ἰδιαιτέρα αὐτὸ τὸ βίωμα εἶναι ἀπαραίτητο, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ λειτουργήσω, εἴτε εἶμαι ἱερεὺς εἴτε λαϊκός.

Οἱ πάντες πηγαίνομε στὴν λειτουργία γιὰ νὰ λειτουργήσωμε. Ἄν δὲν ἔχω αἰσθησι τῆς δόξης καὶ τῆς ἀγιότητος τοῦ Θεοῦ, ἂν δὲν ξέρω νὰ βλέπω τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ, δὲν μπορῶ στὴν οὐσία νὰ λειτουργήσω συνειδητά: θὰ εἶμαι ἓνα παθητικὸ πλάσμα. Γι' αὐτό, ἡ λειτουργία διαρκῶς μᾶς τοποθετεῖ ἐνώπιον τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ· «ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν... ὁ ἐν ἁγίοις ἐπαναπαυόμενος... καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ τὸν τρισάγιον ὕμνον ἀναπέμπομεν...», λέγει ὁ ἱερεὺς στὴν εὐχή τοῦ τρισαγίου ὕμνου. Ὅμοίως λέγει καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ χερουβικῦ ὕμνου: «Ὁ Θεὸς ὁ ἐπὶ τῶν χερουβιμ καθεζόμενος, ὁ ἐπὶ τῶν σεραφίμ, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, ὁ μόνος ἅγιος καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος... Σὲ τοίνυν δυσωπῶ τὸν μόνον ἀγαθόν ...». Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο καταλαβαίνω τὴν ἀγιότητά του καὶ ἔτσι πάω νὰ τὸν ἀντλήσω. Αὐτὸ ὅμως μοῦ φαίνεται πολὺ μακρινό.

Βλέποντας καὶ νοιώθοντας τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ, ἀρχίζω νὰ πληροφοροῦμαι τί σημαίνει ἀνθρωπίνη γυμνότης καὶ καταλαβαίνω ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἁμαρτωλός, ὅτι εἶμαι ὁ οὐδείς, ἓνα τίποτε, «γῆ καὶ σποδός»¹¹, καὶ τότε πέφτω στὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ τὸ πέσιμό μου εἶναι ἡ ἔκφρασις καὶ ἡ ὁμολογία τῆς οὐδενίας μου, καὶ ἔτσι εἰσέρχομαι στὴν αὐλόθυρα καὶ προ-

11. Γέν. 18, 27.

χωρῶ. Αἰσθάνομαι τώρα τὴν δόξα καὶ τὴν ἀγιότητά του καὶ ἀρχίζω νὰ ἔχω μίαν ἐμπειρικὴ γνῶσι καὶ ἀναγνώρισι τοῦ ἑαυτοῦ μου. Ὅταν δῶ ὅτι ἐστὶ μὲ συγχώρησες καὶ δὲν ἔδωσες καμία σημασία στὸ ὅτι ἐγὼ σὲ ἔθιξα —ἀντίθετα μάλιστα χάρηκες—, τότε λέγω: «Τί βρωμιάρης πού εἶμαι!...». Ὅταν θὰ δῶ ὅτι μοῦ χαρίζεις μύρια τάλαντα, θὰ πῶ: «Τί εἶμαι ἐγὼ πού δὲν δίνω πέντε δηνάρια εἰς τὸν ἄλλον;».

Εἶχαμε ἀναφερθῆ στὴν ἐπιστρεπτικὴ ἢ κυκλικὴ κίνησι γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας, διότι ἐντὸς ἡμῶν θὰ μπῆ ἢ δὲν θὰ μπῆ ἢ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Τώρα ἀποκτῶ ἐμπειρικὴ γνῶσι τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἢ ὅποια εἶναι πλέον ἐποπτικὴ, εἶναι μία ψηλάφησης, μία γνῶσις τῶν κρυφίων μου¹². Ψηλάφῶ τὸν ἑαυτό μου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ βλέπω τί εἶμαι. Ἀνακαλύπτω τὰ πάθη μου, τὶς ἀδυναμίες μου, τὴν δυσσομία μου, πού κρύβεται μέσα μου καὶ πού οὔτε καὶ τὴν ἴξερα. Ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ ἀρχίζει ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ὑποσυνειδήτου μου, ἢ αἴσθησις τῆς ἐμῆς φθορᾶς, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ. Ἀναγνωρίζω ὅτι εἶμαι ἐφθαρμένος, ὅτι εἶμαι κάτι τὸ ὁποῖο φθίνει, κάτι τὸ ὁποῖο ἔχει ὀλότελα τακῆ.

Ἐδῶ ἔχω τὴν ἐναρξί τοῦ βουλευτικοῦ μου. Διέρχομαι καὶ πάλι μία πολὺ ἐπικίνδυνη καμπὴ τῆς ζωῆς μου, διότι τώρα γίνεται ἀπτότερη, ἀντικειμενικώτερη ἢ ἐπαφὴ μὲ τὸν ἑαυτό μου. Καὶ ἐδῶ ὑπάρχει τὸ πρόβλημα ἂν θὰ ἀποδεχθῶ αὐτὸ πού ἀνεκάλυψα ὅτι εἶμαι, ἢ ἂν θὰ πάω νὰ κρυφθῶ. Εὐρισκόμεθα ἀκριβῶς στὴν κόψι τοῦ μαχαιριοῦ, πάνω ἀκριβῶς στὸ κανταράκι. Ἐὰν θὰ πέσωμε, τὸ πέσιμό μας θὰ εἶναι ὀδυνηρό. Εἶναι τὸ σημεῖο τῆς ἀποδοχῆς τῆς μετανοίας μας ἢ ὄχι. Εἶναι ἡ ἐναρξίς τῆς ζωῆς μας. Ἐδῶ παίζομε τὸν κύβο. Ἄν ἀρνηθῶ αὐτὸ πού εἶμαι, θὰ τὸ κάνω

12. Βλ. *Ψαλμ.* 18, 13· 43, 22.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

ἀπὸ μία προσπάθεια νὰ ξεπεράσω τὴν φθορά, τὸν βουῖρκο, τὰ πάθη ποὺ ἀνεκάλυψα στὸ ὑποσυνείδητό μου, καὶ νὰ στηρίξω τὸν ἑαυτό μου. Αὐτὸ σημαίνει προσπάθεια νὰ σταματήσω τὸ δράμα μου, ποὺ θὰ μὲ φέρῃ ὅμως στὴν ἔναρξι μιᾶς νέας τραγωδίας, τῆς τραγωδίας τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἐπανεστάτησε ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ του, ποὺ ἀρνήθηκε τὸν ἑαυτό του.

Ἄν ἐπαναστατήσω ἐναντίον σου, οἱ σχέσεις μας θὰ εἶναι πάντοτε δύσκολες, ἀνυπόφορες. Δὲν θὰ μπορῶ ποτὲ νὰ ἡσυχάσω. Θὰ πρέπει ἢ νὰ χωρίσωμε ἢ νὰ ἀγαπηθοῦμε. Δὲν μπορῶ νὰ μὴν τὸ παραδεχθῶ αὐτό. Σκέψου νὰ γίνω ἀντάρτης κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μου! Αὐτὸ πλέον εἶναι ἓνα σχίσμα τοῦ εἶναι μου, ποὺ σημαίνει ὅτι ἐμερίσθη ἡ βασιλεία μου¹³, ὁ ἑαυτός μου ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μου. Εἶναι ἡ πλέον ἀποφασιστικὴ στιγμή. Ἀπὸ τὴν ὥρα αὐτὴ ἀρχίζει τὸ κατακόρυφο πάθος μου, ποὺ θὰ μὲ ὀδηγήσῃ σὲ ἓνα εἶδος θανάτου. Ἀλλὰ πῶς θὰ ἐπέλθῃ ὁ θάνατος; Εἶναι ἓνα ἄλλο θέμα.

Ἄν ἀποδεχθῶ τὸν ἑαυτό μου καὶ δὲν προσπαθῆσω νὰ τὸν κρύψω, νὰ τὸν καλύψω, ἀλλὰ θελήσω νὰ προχωρήσω, τότε θὰ δεχθῶ τὴν θεία χάρι. Ὅλα αὐτὰ ποὺ λέμε εἶναι καρποὶ τῆς θείας χάριτος. Στὸ σημεῖο δηλαδὴ αὐτὸ συνάπτεται ἡ θεία χάρις μὲ τὴν θέλησι τοῦ ἀνθρώπου. Προηγουμένως μιλήσαμε γιὰ τὴν ἄσκησι, ἡ ὁποία ἦταν ἡ προσφορὰ ἐκείνου ποὺ εἶχαμε τότε, γιὰ νὰ ἐλκυσώμε τὴν θεία χάρι. Τώρα ἔρχεται ἡ θεία χάρις, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐνωθῇ μὲ τὴν δική μου θέλησι. Ἐὰν ἐνωθῇ, αὐτὴ ἡ ἔνωσις ἐκφράζεται μὲ ἓναν ἐσωτερικὸ πόνο, ποὺ δὲν εἶναι ὁ πόνος τῆς ἀσκήσεως.

Ἡ ἄσκησις ἦταν πόνος δικός μου, τώρα εἶναι πόνος γιὰ τὴν θεία χάρι, γιὰ τὸν Θεόν. «Ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα...»¹⁴, λέγει ὁ Ψαλμωδός. Νοιώθω τὴν ψυχὴ μου νὰ

13. *Ματθ.* 12, 25· *Μάρκ.* 3, 24-25.

14. *Ψαλμ.* 41, 3.

λειώνη για τὸν Θεόν. Πῶς λειώνεις ἀπὸ ἀγάπης; Ὅτι καὶ νὰ σοῦ πῶ, δὲν θὰ τὸ καταλάβῃς, ἂν δὲν ζήσης τὸ αἶσθημα τῆς ἔντονης ἀγάπης, πού σε κάνει νὰ θέλῃς νὰ ἀρνηθῇς τὸν ἑαυτό σου καὶ νὰ γίνῃς ἕνα τίποτε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἄλλου, νὰ θέλῃς νὰ δοθῇς πέρα γιὰ πέρα· νὰ ἐναποθέσῃς τὸν ἑαυτό σου —σῶμα καὶ ψυχὴ—, ὥστε νὰ ἀνήκῃ πλέον σὲ ἐκεῖνον, νὰ σὲ ἐξουσιάζῃ ἐκεῖνος. Ὁ πόνος τῆς ἀγάπης εἶναι ἕνα φθίσσιμο, ἕνα λειώσιμο τὸ ὁποῖο ὑφίσταμαι, ἀλλὰ δὲν περιέχει τὸ στοιχεῖο τῆς θλίψεως μὲ τὴν ἔννοια τῆς στενοχώριας.

Θλιψὶς σημαίνει κάτι τὸ ἐξωτερικό, ἐνῶ στενοχώρια κάτι δικό μου. Ἡ στενοχώρια εἶναι ἐκδήλωσις ἀπωθήσεως, ἀρνήσεως ἀποκαλύψεως τοῦ ἑαυτοῦ μου. Ὅπου ὑπάρχει στενοχώρια καὶ ψυχικὴ ἀπομόνωσις, ἐκεῖ ὑπάρχει ἄρνησις· εἶναι σὰν νὰ λέγω: «Ὁχι, Θεέ, στάσου ἐκεῖ, μὴν προχωρᾶς». Ἐκεῖ πλέον ὑψῶνω καινούργιο τοῖχο, πού πιθανόν θὰ μὲ χωρίσῃ ὀριστικὰ ἀπὸ τὸν Θεόν. Γι' αὐτό, στενοχωρημένες καὶ ἀπομονωμένες ψυχὲς δὲν μποροῦν νὰ εὐφρανθοῦν Θεόν. Θὰ σωθοῦν; «Ὡς διὰ πυρός»¹⁵. Δὲν ξέρομε ἄλλῃ ὑπόθεσις αὐτῆ, ἀναλόγως ἴσως καὶ μὲ ἄλλα στοιχεῖα πού ἔχουν σχέσι μὲ τὴν ψυχὴ. Πάντως, δὲν ὁμιλοῦμε περὶ τοιούτου πόνου. Πρέπει ὅπωςδὴποτε τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα νὰ μὴν ὑπάρχουν· διαφορετικὰ, σημαίνει ὅτι γύρισα τὰ νῶτα μου πρὸς τὸν Θεόν.

Ἐὰν δὲν ὑπάρχη στενοχώρια καὶ ψυχικὴ ἀπομόνωσις, τότε ὑπάρχει αὐτὸ τὸ λειώσιμο, πού εἶναι μία διψα, μία ἐσωτερικὴ πλέον κραυγὴ. Ἡ ἄσκησις ἦταν περισσότερο σωματικὴ ἀρετὴ, ἀλλὰ ὅπωςδὴποτε ἦταν καὶ αὐτὴ κάτι. Ἡ γονυκλισία μου, ἡ μετάνοιά μου, ὅποιοδὴποτε εἶδος ἀσκήσεως, ἦταν ἡ συμμετοχὴ, κατ' ἀρχὰς τοῦ σώματός μου, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς μου, τοῦ ὅλου ἀνθρώπου. Ὁ πόνος εἶναι μία κραυγὴ τοῦ πνεύματός μου.

15. Α' Κορ. 3, 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	VII
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	IX
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	XV

ΖΩΗ ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ

1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ.....	1
2. ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΕΞ ΙΗΣΟΥ ΣΥΝΙΣΤΑΜΕΝΗΣ.....	39
3. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.....	51
4. Η ΜΟΝΑΣΤΙΚΗ ΖΩΗ.....	69
5. «ΕΙ ΠΝΕΥΜΑ ΑΓΙΟΝ ΕΛΑΒΕΤΕ».....	99
6. ΠΡΟΣΜΟΝΗ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ.....	127
7. Ο ΑΙΩΝΙΟΣ ΓΑΜΟΣ.....	159
8. ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ.....	191
9. ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΒΙΩΜΑ.....	229
10. ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΙΣ ΘΕΟΥ ΕΝ ΤΗ ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙ.....	255
11. Ο ΘΡΟΝΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.....	279
12. ΕΥΡΗΚΑΜΕ ΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ.....	299
A. ΠΙΝΑΚΕΣ ΧΩΡΙΩΝ.....	329
B. ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΩΝ.....	339

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜ. ΑΙ-
ΜΙΛΙΑΝΟΥ ΣΙΜΩΝΟΠΕ-
ΤΡΙ ΤΟΥ ΖΩΗ *EN ΠΝΕΥΜΑ*
ΤΙ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ &
ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΣΤΟ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ
ΤΗΣ ΙΝΔΙΚΤΟΥ ΜΕ ΕΠΙ-
ΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΙΕΡΟΥ
ΚΟΙΝΟΒΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣ-
ΜΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΗ ΛΥΧΝΙΑ
Α.Ε. & ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΑΚΗ ΒΑΣΙ-
ΛΟΠΟΥΛΟ ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜ-
ΒΡΙΟ ΤΟΥ 2010 ΓΙΑ ΛΟ ΓΑ-
ΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΙΝΔΙΚΤΟΣ

Ἄρθρὸς Ἐκδόσεως: 333

Β' Ἐκδόσι: Σεπτέμβριος 2010

Ἀντίτυπα Β' Ἐκδόσεως: 2.000

